

Välja juuritud

Naomi Novik

Välja juuritud

Naomi Novik

Tõlkinud Epp Gareleid



TÄNAPÄEV

Originaali tiitel:

Naomi Novik

Uprooted

Del Ray/Random House, 2015

Tõlge eesti keelde © Epp Aareleid ja Tänapäev, 2016

Toimetanud Kristiina Ainelu

Kujundanud Liis Karu

Kaaneillustratsioon Kätlin Kaljuvee

ISBN 978-9949-27-996-8

www.tnp.ee

Trükitud AS Printon trükikojas

1. peatükk

Mie Lohe ei söö tüdrukuid, kelle ta kaasa viib, ükskõik, mida väljaspool meie orgu räägitakse. Me kuuleme aeg-ajalt neid lugusid rändureilt, kelle tee viib siit läbi. Nad räägivad, nagu me tooksime inimohvreid ja nagu oleks tegemist tõelise lohega. Loomulikult ei vasta see tõele – ta võib olla küll võlur ja surematu, kuid ta on ikkagi inimene, ning meie isad ühendaksid jõud ja tapaksid ta, kui ta tahaks iga kümne aasta tagant ühe meist ära süüa. Ta kaitseb meid Metsa eest ning me oleme küll tänulikud, aga mitte nii tänulikud.

Tegelikult ei pista ta tüdrukuid nahka, ehkki see tundub nõndamoodi. Ta viib tüdruku oma torni ja laseb kümme aastat hiljem uuesti vabaks, ent selleks ajaks on too mõneti muutunud. Tema rõivad on liiga peened ja kõnepruuk nagu õukonnadaamil, ning ta on elanud kümme aastat mehega kahekesi, nii et muidugi on ta rüvetatud, ehkki kõik tüdrukud väidavad, et Lohe pole neid sõrmeotsagagi puutunud. Mida muud saaksidki nad öelda? Ja see ei olegi kõige hullem – lõppude lõpuks annab Lohe tüdrukuid teele saates neile kaasavaraks kukrutäie hõbedat, niisiis oleks igäüks rõõmuga nõus neid naiseks võtma, olgu nad siis rüvetatud või mitte.

Nemad aga ei taha kellegagi abielluda. Nad ei taha üldse paigale jääda.

„Nad unustavad, kuidas siin elada,“ ütles isa mulle ükskord ootamatult. Istusin tema kõrval suure tühja hobusevankri kutsariistmel ja olime koduteel pärast küttepuude nädalavaru äraviimist. Elasime Dvernikis, mis polnud ei oru suurim ega väiksem küla

ega asunud ka Metsale kõige ligemal, vaid jäi sellest seitsme miili kaugusele. Kuid tee viis meid üle suure künka, mille harjalt võis selge ilmaga kaugel allajõge näha kahvatuhalli põletatud maa riba ning selle taga kerkivat tumedat puudemüüri. Lohe torn jäi tükk maad teisele poole ja nägi välja nagu läänepoolsete mägede jalamil maasse torgatud valge kriiditükk.

Olin ikka veel väga väike, arvatavasti mitte rohkem kui viieaastane. Ent juba siis teadsin ma, et Lohest me ei räägi – ega ka tüdrukuist, kelle ta endaga viis, niisiis üllatas mind, et isa rikkus seda reeglit.

„Neil on meeles hirmu tunda,” ütles isa. See oli kõik. Siis nõotas ta hobuseid ning nood rühkisid edasi künkast alla ja uuesti puude vahele.

See ei tundunud mulle kuigi loogiline. Me kõik kartsime Metsa. Kuid meie org oli meie kodu. Kuidas sa saad oma kodu maha jätta? Ja ometi ei jäänud nood tüdrukud kunagi siia paigale. Lohe lasi nad tornist vabaks ning nad tulid veidikeseks tagasi oma pere juurde – nädalaks või teinekord kuuks, ent mitte kunagi eriti palju kauemaks. Siis võtsid nad oma kaasavaraks saadud hõbeda ja lahkusid. Enamasti läksid nad Kraliasse ülikooli. Üsna sageli abiellusid nad mõne linnamehega, või siis said neist õpetlased või poodnikud, ehkki sosistati kuuekümne aasta eest torni viidud Jadwiga Bachist, kes hakkas hiljem kurtisaaniks ja ühe paruni või hertsogi armukeseks. Minu sündimise ajaks oli Jadwiga lihtsalt rikas vanaproua, kes saatis oma õdede-vendade lastelastele uhkeid kingitusi, kuid ei tulnud kunagi külla.

Nii et vaevalt saab seda võrrelda oma tütre loovutamiselega kellegi kõhutäieks, ehkki tegu pole ka millegi rõõmsaga. Külasid ei ole orus nii palju, et võimalus oleks kaduvväike: Lohe viib kaasa ainult seitsmeteistkümnendaastase tüdruku, kes on sündinud vastava aasta oktoobrist järgmise aasta oktoobrini. Minu aastal sai ta valida ühe-teistkümnenda tüdruku seast ja tõenäosus valituks osutada oli väiksem kui täringut veeretades. Kõik ütlevad, et kui Lohe-aastal sündinud

tüdrukud suuremaks sirguvad, armastatakse neid teistmoodi: sa ei saa sinna midagi parata, sest tead, et võid temast nii lihtsasti ilma jääda. Minu ja mu vanemate arvates see aga nii polnud. Selleks ajaks kui olin piisavalt suur mõistmaks, et mind võidakse kaasa viia, teadsime kõik, et võlur valib Kasia.

Üksnes läbisõidul viibivad teadmatud rändurid kiitsid Kasia vanematele, kui ilus tütar neil on, või kui tark või kena. Mitte alati ei valinud Lohe ilusaimat tüdrukut, aga ta võttis alati kõige erilisema: kui mõni tüdruk oli teistest palju ilusam või siis kõige nutikam, parim tantsija või eriliselt lahke, siis kuidagiviisi valis Lohe alati välja tema, ilma et oleks tüdrukutega enne otsuse langetamist vaat et sõnagi vahetanud.

Ja Kasia kehastas kõike seda. Ta kandis oma pakse nisublonde juukseid pihani ulatuvas palmikus, tema silmad olid sooja pruuni tooni ja tema naer kõlas nagu laul, millele oleksid soovinud kaasa laulda. Ta mõtles välja parimaid mängu, lugusid ja tantse, valmistas pidusööminguväärilisi roogasid, ning kui ta ketras oma isa lamastelt püगतud villa, tuli vokirattalt lõng, mis oli sile ja ühtlane, ainsagi sõlme või pulstita.

Ma tean, et kirjeldan teda, nagu oleks tegu mõne muinasjututegelasega. Tegelikult oli vastupidi. Kui mu ema jutustas mulle lugusid ketravatest printsessidest, vaprast hanekarjusest või jõeneitist, olid nad mu kujutlusis alati veidike Kasia moodi – just nõnda ma temast mõtlesingi. Ja ma ei olnud tarkuseks veel piisavalt vana, niisiis armastasin teda selle võrra rohkem, mitte aga vähem, kuna teadsin, et jään temast peagi ilma.

Kasia väitis, et ei pane seda pahaks. Lisaks oli ta kartmatu – tema ema Wensa kandis selle eest hoolt. „Ta peab vapper olema,” mäletan ma Wensat kord mu oma emale ütlemas, kui ta utsitas tõrkuvat Kasiat puu otsa ronima, mispeale mu ema Wensat pisarsilmil embas.

Me elasime teineteisest kõigest kolme maja kaugusel ja mul ei olnud ühtki õde, ainult kolm venda, kes olid minust palju

vanemad. Kasia oli mulle kõige kallim. Me mängisime üheskoos hällist saadik, alguses emade juures köögis, püüdes mitte jalgu jääda, ning hiljem majade ees tänaval, kuni olime piisavalt suured, et metsas vabalt ringi joosta. Ma ei tahtnud kunagi toas püsida, kui võisime käsikäes võrade all lipata. Kujutlesin, kuidas puud küünitavad oma käed alla, et meile varju pakkuda. Ma ei suutnud ette kujutada, kuidas elan üle selle, kui Lohe ta minema viib.

Mu vanemad ei oleks tundnud minu pärast kuigi suurt hirmu isegi siis, kui Kasiat poleks olnud. Seitsmeteistkümneaastaselt olin ma ikka veel üleliia kõhetu tüdrukusälg, kellel olid suured jalad ja poripruunid sagris juuksed, ning mu ainus anne, kui seda võis nii nimetada, oli oskus päeva jooksul katki rebida, määrida või kaotada kõik asjad, mis mulle selga olid pandud. Mu kaheteistkümnendaks eluaastaks oli ema minu suhtes lootuse kaotanud ja lasi mul ringi joosta suuremate vendade vanades rõivastes, välja arvatud pidupäevadel, mil olin kohustatud vahetama riideid kõigest kaksikümne minutit enne kodust väljumist ning istuma siis välisukse kõrval pingil, kuni jõudis kätte aeg kirikusse jalutada. Ja isegi siis polnud sugugi kindel, et jõuan külaplatsini, ilma et jääksin mõne oksa külge kinni või pritsiksin end mudaseks.

„Sa pead rätsepale mehele minema, mu väike Agnieszka,” tavatses isa õhtuti metsast koju jõudes naerda, kui jooksin teda tervitama, nägu kriim, riided vähemalt ühest kohast kärisenud ja rätik peast kadunud. Ta haaras mu ikkagi sülle ja suudles mind, ning ema ainult ohkas kergelt: missugusel lapsevanemal oleks tegelikult kahju, et tema Lohe-aastal sündinud tüdrukul on mõningad puudused?

Meie viimane suvi enne äraviimist oli pikk ja soe ning pisaraist tulvil. Kasia ei nutnud, mina seevastu küll. Jäime hiliste tundideni metsa ja venitasime iga kuldse päeva võimalikult pikaks, ning kui ma siis näljase ja väsinuna koju jõudsin, heitsin pimedas kohe pikali. Ema tuli tuppa, silitas mu pead ja laulis õrnalt, kuni end magama nutsin. Ta jättis mu voodi kõrvale taldriku toiduga, kui

peaksin keset ööd näljasena ärkama. Ta ei püüdnud mind muul viisil lohutada – kuidas ta saanukski? Me mõlemad teadsime, et kui väga ta Kasiat ja Kasia ema Wensat ka ei armastanud, tundis ta sisimas tahes-tahtmata väikest rõõmupakitsust: mitte *minu* tütar, mitte *minu* ainuke. Ja muidugi mõista ei oleks ma ka soovinud, et ta midagi muud tunneks.

Peaaegu terve suve olime Kasiaga ainult kahekesi. Nõnda oli see olnud juba kaua. Lapsepõlves lippasime küll teiste külalaste seltsis, kuid suuremaks saades, kui Kasia kaunimaks sirgus, oli tema ema talle öelnud: „Oleks parem, kui sa poistega palju kokku ei puutuks – parem nii sulle kui ka neile.” Mina aga klammerdusin ta külge, ning mu ema armastas Kasiat ja Wensat piisavalt, et mitte püüda keelitada mind lahti laskma, ehkki ta teadis, et lõpuks on mul selle võrra valusam.

Viimasel päeval leidsime end metsalagendikult, kus puud olid ikka veel leherüüs – kõikjal meie pea kohal kahisesid kuldsed ja tulipunased lehed ning maapind oli kaetud küpsete kastanimunadega. Süütasime oksaraagudest ja kuivanud lehtedest pisikese lõkke, et küpsetada peotäis kastaneid. Homme pidi olema oktoobri esimene päev ning peetama suur pidu, et avaldada austust meie kaitsjale ja isandale. Homme pidi tulema Lohe.

„Tore oleks trubaduur olla,” ütles Kasia, lebades selili, silmad kinni. Ta ümises väikest viisikest – üks pidustustele tulnud rändlaulik oli hommikul külaplatsil oma laule harjutanud. Kogu nädala oli saabunud vankreid andamitega. „Rännata kogu Polnyas ringi ja laulda kuningale.”

Ta lausus seda mõtlikult, mitte nagu unistav laps. Ta lausus seda nagu keegi, kes mõtleb tõsiselt orust lahkumisele, igaveseks äraminekule. Haarasin tal käest. „Ja sa tuleksid igal aastal talvisel pööripäeval koju,” ütlesin, „ning laulaksid meile kõiki õpitud laule.” Hoidsime teineteisel tugevasti käest ja ma ei lubanud endal mäletada, et tüdrukud, kelle Lohe minema viis, ei tahtnud kunagi tagasi tulla.